

POKRAJINSKI MUZEJ V MARIBORU

1. Delo v etnološkem oddelku PMM je v preteklem letu potekalo po ustaljenem programu. Poleg skrbi za stalno etnološko zbirko muzeja, depoja in dokumentacije je bilo v letu 1991 prvenstveno delo na izpopolnjevanju muzejske dokumentacije. Primerjave muzejskih inventarnih knjig Muzejskega in Zgodovinskega društva v Mariboru z današnjo inventarno knjigo so pokazale, da je najnovejša inventarna knjiga pomanjkljiva, saj manjkajo nekateri osnovni podatki o muzealijah, ki so nujni za etnološko stroko (izvor predmeta, cena ob nakupu, do kdaj je bil predmet aktivno v uporabi in ob kakšnih prilikah). Manjkajoče podatke sem prepisal na posebne kartotečne liste. Narejena so bila poročila za 206 predmetov (pribl. 10% etnološkega muzejskega fonda). V Pokrajinskem muzeju Maribor je večina podatkov, ki jih je po vojni zbrala ekipa Zgodovinskega društva Maribor. Med temi je precej etnološkega gradiva (stavbarstvo, gospodarstvo itd.). Del le teh (s področja Pohorja in Dravskega polja) sem vnesel v računalnik. Vanj sem vnesel tudi podatke o slikah na steklu (255), panjskih končnicah, votivnih figurah, modelih za lect, del muzealij s področja notranje opreme in tekstila. Podatki o predmetih, ki so v širšem izboru za razstavo Anton Martin Slomšek, so tudi računalniško obdelani. V izboru je 87 muzealij in bi po prvotnem scenariju etnološkega dela razstave zajemali šest tematskih sklopov, s katerimi bi v osnovnih potezah lahko pokazali način življenja večinskega prebivalstva na Slovenskem v Slomškovem času. V zvezi z omenjeno razstavo sem se udeležil več sestankov v ožjem ali širšem krogu. Sestavil sem tudi osnovno shemo za etnološki del razstave. V SEM sem pregledal fototeko muzealij, ki bi prišle v poštev za omenjeno razstavo. Konzultiral sem tudi s kolegi omenjene ustanove.

Za interno muzejsko delo je pomembna zaščita muzealij pred propadanjem. V letu 1991 smo skupaj z restavratorjem izvedli zaščitni premaz vseh lesenih eksponatov, ki so razstavljeni v stalni etnološki zbirki, kakor tudi tistih, ki so deponirani v skrinjah ali omarah v stalni zbirki. Kljub dejstvu, da smo že pred dvema letoma v depoju namestili kovinske police, je potrebno poudariti, da je tu še vedno premalo prostora za ustrezno (predvsem pregledno) nameščanje muzealij. Ni mi ravno v ponos zapisati, da hranimo preko 25% vseh deponiranih muzealij v skrinjah in omarah, ki so obenem muzealije in nekatere nameščene celo v stalni etnološki zbirki muzeja. Žal je preparatorska delavnica tako kadrovsko kot tehnično prešibka, da bi lahko vsak predmet, predno ga namestimo na ustrezno mesto v depoju, pravilno zaščitila, restavriral in konserviral. Tako pa se v depoju nahajajo skupaj že zaščiteni in restavrirani predmeti (v manjšini) in ostali, ki še niso šli prek rok spretnega restavratorja. Prav tu vidim problem nadaljnjega zbiranja etnoloških predmetov, kar je vsekakor ena od primarnih nalog muzejev, saj je depo z 69m² očitno premajhen da bi lahko vanj deponirali novopridobljene predmete etnološke vsebine (problem so predvsem večji kosi, orodja, pohištvo ipd.) in prav zato bo v bodoče težko zbrati vsaj nekaj zaključenih sklopov, ki bi prikazali v etnologiji tako popularen način življenja. V času agresije JLA na Slovenijo smo evakuirali del muzejskih eksponatov. Iz etnološkega oddelka smo umaknili slike na steklu, ki smo jim po končani

nevarnosti ustrezno zaščitili originalne lesene okvirje in jih namestili v zbirko v prvotni obliki.

V zvezi z razstavno dejavnostjo bi omenil, da smo v marcu pripravili vitrino meseca "Velikonočni praznik" v galeriji Ars sacra. Za to prezentacijo smo zbrali 47 predmetov iz naše zbirke in praznike dostojno predstavili v omenjeno galeriji. Poleg tega sem sodeloval pri postavitvi gostujoče arheološke razstave iz Zadra "Antično steklo Argyruntuma" in občasno fizično pomagal pri postavitvi razstave "Nekoč je bilo v modi". Sodeloval sem tudi pri prevzemu, postavitvi in podiranju gostujoče razstave "iz materialne kulture koroških Slovencev", ki je gostovala v našem muzeju v drugi polovici novembra.

C. H. Hanson, portret Slomška, 1847 (foto Pokrajinski muzej Maribor)

Nadaljeval sem z delom na fototeki in negativoteki. Na novo sem vpisal in ustrezno dokumentiral fotografije in negative, ki so nastali v letu 1990 na mladinskem raziskovalnem taboru Znanost mladini v Rušah. V času tabora (julij 1990) je bilo posnetih preko 200 fotografij (točneje 6 filmov leica format), ki prikazujejo oblike

kmečkega dela, arhitekturo, notranjo opremo itd. Podobno velja tudi za terenski arhiv, ki ga bo mogoče v bodoče voditi računalniško.

Tudi v preteklem letu sem sodeloval kot mentor pri seminarskih in diplomski nalogi študentov etnologije. Omenil bi le diplomsko nalogo Lidije Padežnik "Ozkoitirna železnica Poljčane Zreče in življenje ob njej", ki se loteva problema načina življenja ljudi, ki jim vlak ni bil le transportno sredstvo, temveč tudi del njihovih življenjskih navad. Več let tudi sodelujem z mladimi raziskovalci iz Maribora in okolice. Od leta 1985 teče sodelovanje z Gozdnim gospodarstvom v Mariboru. Gozdarji se predvsem zanimajo za gozdne učne poti, v sklop katerih bi postavili tudi gozdarsko muzejsko zbirko (Bolfenk na Pohorju). Po konzultacijah z ing. Žnidaršičem sem pripravil v Domu inženirjev in tehnikov v Mariboru predavanje o problematiki zbiranja, varovanja in interpretacije muzejskega gradiva z gozdarsko tematiko. Redno sem bil na voljo kustosom drugih muzejev pri izposoji gradiva in z nasveti. Vzorno je bilo sodelovanje s Slovenj Gradcem, Ljutomerjem in Ptujem. V preteklem letu sem opravil sedem vodstev po muzejskih zbirkah.

Zaradi vojne v Sloveniji je preteklo leto odpadel ruški tabor (v predvidenem terminu), kjer smo hoteli nadaljevati v letu 1990 začeto delo o vprašanju poljedelstva in prehrabene kulture. V ta namen sem sestavil ustrezno vprašalnico in določil področje, kjer bi z mladimi raziskovalci terensko delali. Prav zaradi vojne je bilo izgubljenih tudi nekaj terenskih dni.

2. V preteklem letu sem inventariziral 36 predmetov iz etnološkega depoja (tkalstvo, pohištvo, izdelki iz slame, transport). Večina teh predmetov je prišla v muzej slučajno, zato za nekatere ni bilo mogoče ugotoviti niti provenience, za nekatere niti namembnosti. Dopolnjevanje s podatki iz prejšnjih inventarnih knjig in literature je bilo že omenjeno. Etnološki oddelek je v letu 1991 pridobil 32 novih predmetov in sicer 5 z nakupom in 27 s poklonom. Pridobili smo plastiko sedečega hrvatskega Kristusa, ki je datiran z letnico 1830. Predmeti so vpisani v akcijsko knjigo muzeja, kjer je podan tudi opis in namembnost.

3. Študijskih potovanj v preteklem letu ni bilo. Udeležil sem se dveh predavanj v okviru muzeoforuma v Ljubljani, nadalje ogled deželne razstave v St. Pavlu na Koroškem, udeležil sem se predstavitev bodoče občasne razstave "Turkerije" v Pokrajinskem muzeju v Ptuju. Privatno sem se udeležil geografsko etnološke ekskurzije po pirenejskem polotoku in ogleda romske cerkve v Stes-Maries-de-la-Mer. Ogledali smo si tudi etnološke, geografske in zgodovinske spomenike Cmargin v Franciji.

4. Nadaljeval sem z delom na raziskovalni nalogi "Železničarska kolonija Studenci v Mariboru". Poleg zbiranja in preučevanja literature na temo delavske kulture (pregledal sem nekatere teoretične članke nemških, avstrijskih, čeških in poljskih avtorjev kot so Peuckert, Commenda, Pargač in drugi), sem bil okrog deset dni v koloniji, kjer me je zanimalo predvsem stensko okrasje posameznih stanovanj in njihova porazdelitev po posameznih prostorih. Veliko izhodišč mi je nudilo posvetovanje etnologov septembra 1990 v Mariboru, saj so bili vsi referati objavljeni

v ČZN. Kompleks kolonije se nam še vedno kaže kot izjemen etnološki in sociološki spomenik, predvsem ohranjene urbanistične zasnove in objekti sami, ki so zadržali svoje forme od časa nastanka (1863-1871) pa vse do danes. Dosedanja raziskava je poleg zgodovinskega nastanka kolonije (vzroki) poskušala pokazati tudi prebivalce kolonije in njihov življenjski stil v treh obdobjih (do prve svetovne vojne, med vojnama in po letu 1945). Značilnost življa v koloniji je vse do leta 1945 vezana na tradicijo v vseh pogledih vsakdanjega življenja, kajti lahko je bilo prikazati na podlagi izročila njihov izvor (tako socialni, regionalni ali celo nacionalni, mestni ali podeželski). Navedene značilnosti se še zdaj deloma kažejo pri stenskem okrasju posameznih gospodinjstev. Prav tema krašenja stanovanja je bila v preteklem letu glavna iztočnica za umetniški okus ali celo kaj širšega v načinu življenja najstarejše delavske kolonije v Mariboru.

Slomškov škofijski grb (foto Pokrajinski muzej Maribor)

5. Od domačih razstav sem si ogledal razstavo ur v Narodnem muzeju v Ljubljani, v tujini pa deželno razstavo "900 let benediktinskega samostana v Št. Pavlu na Koroškem". Priložnostno sem obiskal muzej v Škofji Loki in muzej na prostem v Martinu na Slovaškem.

6. Napisal sem daljši sestavek "Pust, čas presneti", kjer sem predstavil pustne like Štajerske in Prekmurja. Sestavek je bil objavljen v Glasilu LDS Ruše in predstavljen na radiu Maribor, v ČZN je bil objavljen članek "Preučevanje delavske kulture v

Mariboru. ČZN 62 n.v. 27, zv.1, Maribor 1991 str.153 dalje. Za Slovenski etnograf pripravljam sestavek o problemu ovtarske službe v okolici Maribora, za kar sem zbiral gradivo v zadnjih mesecih preteklega leta (pisno in ustno).

Tone Petek

BELOKRANJSKI MUZEJ METLIKA

V letu 1991 je Belokranjski muzej v Metliki praznoval 40-letnico delovanja. Zato je bilo tudi moje delo prvenstveno naravnano k temu jubileju.

Imela sem dve nalogi, ki sta me intenzivno zaposlovali vse leto. V muzeju smo se odločili za delno prenovu stalnih zbirk, kar je zaradi malo zaposlenih pomenilo poleg strokovnega tudi veliko tehničnega dela. Galerijska in etnološka zbirka sta bili postavljeni delno na novo, sicer v podobnem konceptu kot prej, a vendar z večjim številom zamenjanih predmetov. Kar pa se mi zdi za etnološki oddelek najpomembnejše je to, da smo vse predmete v stalni zbirki na novo zaščitili. Predvsem za lesene predmete je bil že skrajni čas.

Hkrati s prenovu stalnih zbirk je potekala adaptacija grajske kleti, v katero smo želeli postaviti novo stalno vinogradniško zbirko. Dva višinska nivoja kleti sta mi dala idejo za prikaz notranjščine nekdanje belokranjske zidanice. Šlo naj bi za nekakšno rekonstrukcijo, kolikor je pač v danem prostoru možna. V teh prvih trenutkih, ko sem se odločala kaj in kako, mi je z nekaj zelo koristnimi nasveti pomagal arhitekt Marjan Loboda.

Najpomembnejši cilj, ki sem si ga zadala, je bil zbrati čim več različnih predmetov, ki so jih uporabljali belokranjski vinogradniki še nedavno, pa tudi pred petdesetimi in sto leti. Izkazalo se je, da smo jih kar nekaj rešili propada v zadnjem trenutku. Zato se mi je ta 'akcija', če ji lahko tako rečem, zdela še toliko več vredna. Postavitev zbirke je takšna, da nas spominja na čase, ko je v zidanicah dihal zgolj les, ko še ni bilo v njih železa, plastike in drugih pripomočkov modernega časa. V zbirki je okoli tristo predmetov in vse sva z našo hišnico Ano Gomoljevo očistili in zaščitili. S tem je bilo opravljeno res veliko delo.

Težka je bila odločitev v zvezi s podnapisi. Kaj narediti, če naj bo "ambient pravi", in če naj zbirka izpolni svoje osnovno poslanstvo, da je vzgojna. Kompromis sem našla v zloženki, kjer so narisani najbolj značilni predmeti, predvsem tisti, za katere je možno, da jih vsaj mladi ne poznajo več. Zraven so napisana njihova belokranjska imena.

Otvoritev zbirke je bila na martinovo. Na dvorišču metliškega gradu se je zbralo kar veliko ljudi, ocenili smo, da gotovo čez tristo. Prišli so kolegi etnologi in drugi muzealci iz nekaj slovenskih muzejev, še posebej pa smo se razveselili belokranjskih vinogradnikov, kajti brez njihovih darov te zbirke nikoli ne bi imeli. Tudi tisto